

קונטרס
מעשה חושב

שיעורי הגה"ח ד' משה קרמז שליט"א
בספרה"ק 'סיפורי מעשיות'

מעשה א - שיעור א

מכון
מעינים
בנהלים

יוד"ל ע"י
מכון 'מעינים בנחלים'
052-7643910

כל הזכויות שמורות

לשמיעת השיעורים
0799-40-22-42

סדר ועימוד:
י.צ. סטאדיק

עיצוב כריכה ושערים:
שילוב

מעשה א' - מאבדת בת מלך

פרק א'

שמיעה בלכא תליא / עיקר השעשועים הם על ידי
ההסתר פנים

כהקדמה למעשה, אומר רבינו:

**"אין וועג האב איך דער ציילט א
מעשה, וואס ווער עס האט זי גיהערט
האט גיהאט א הרהור תשובה (בדרך)
ספרתי מעשה, שכל מי שהיה שומע,
היה לו הרהור תשובה)"**

ה'הרהור תשובה' - הוא התעוררות השינה שזוכין לה על ידי סיפורי מעשיות של הצדיק, כמובא בתורה ס' ב'ליקוטי מוהר"ן' פתח רבי שמעון, אשר כדברי מוהרנ"ת היא ביאור על מעשה זו^א. ושניהם כאחד הם הקדמה לכל המעשיות^ב.

א. וז"ל בהקדמה: "ענין הר של זהב ומבצר של מרגליות מרמז לעשירות נפלא דקדושה שצריכין בשביל התבוננות וכו' כמבואר בהתורה פתח ר"ש סימן ס' חלק א', עיי"ש היטב והבן מאוד, כי התורה הזאת היא פירוש על המעשה הזאת כאשר הבנו ממנו ז"ל".

ב. כדברי רבי אברהם בר"ן על מעשה א' "התורה פתח ר"ש שהיא הקדמה למעשיותיו הק" (חכמה ותבונה' סי' ג, ז) "שהתורה הזאת מצורפת להמעשה הראשונה שבספר מעשיותיו [כמובא בהקדמת הסיפומ"מ ע"ש] ושניהם כאחת כהקדמה לשאר המעשיות שהתחיל לספר בקיץ תקס"ו" (שם סי' ד, ה).

אבל התנאי לכך, אומר רבינו: "וואס ווער עס האט זי גיהעֶרֶט" - "שְׁפַל מִי שְׁהִיהָ שׁוֹמְעָה".

אית שמיעה ואית שמיעה. התורה הק' מספרת לנו "וישמע יתרו", ומובא בגמרא "מה שמועה שמע ובא ונתגייר? - קריעת ים סוף, מלחמת עמלק, ומתן תורה".^ג

לב שומע

שהרי לא יתרו לבדו שמע על כל הנפלאות והנוראות האלו, אלא כל העולם כולו שמע, וכמו שכתוב "שמעו עמים ירגזון",^ד אך שמיעה כזו, שהביאה מרוחק כמו יתרו לזנוח כל כבודו של עולם שהיה מנת חלקו, לשוב בתשובה שלמה, להתגייר ולבוא אל הצדיק - משה רבינו,^ה זו היא שמיעה הראויה לשמה בבחינת 'לב שומע' - שמיעה בליבא תליא!^ו

בתורה צ"א בחלק ב', מדבר רבינו מענין הרב והתלמיד, שמה שהתלמיד מקבל מהרב הוא בחי' האות 'למ"ד' שהוא בחי' מגדל הפורח באויר, "כי הלב פורח באויר ושומע מה שהרב אומר ועל ידי זה מבין האדם השומע, כי עיקר הבנת התלמיד הוא על ידי הלב וכו' ולהתבונן במה שאמר הרב".

ג. זבחים קטז ע"א.

ד. בזוהר הק' פ' יתרו דף סח ע"ב: "וישמע יתרו וגו', וכי יתרו שמע וכל עלמא לא שמעו, והא כתיב 'שמעו עמים ירגזון', אלא כל עלמא שמעו ולא אתברו, והאי שמע ואתבר ואתכפיא מקמיה דקודשא בריך הוא, ואתקרב לדחלתיה [כל העולם שמעו ולא נשברו, וזה שמע ונשבר ונכנע לפני הקב"ה ונתקרב לעבודתו]".

ה. וראה מכתב החסיד רבי אברהם אלחנן ספקטור: "וידוע פי' הר"ר אלימלך ז"ל 'וישמע יתרו, מה שמועה שמע ובא' [דלכאורה תיבת 'ובא' מיותרת] - הי' יכול להיות גר תושב לישב בביתו לעבוד ה' ולמה בא אל משה? שמע קריעת ים סוף, התגלות אלקות גדולה כזה, ראתה שפחה וכו' ואח"כ מלחמת עמלק, ירידה נוראה בנסיונות ממים ולחם וכו', ראה שצריכין לבוא לפני משה דייקא" (גנזי אבא, מט).

ו. מלכים א' ג, ט.

ז. תיקוני זוהר, תיקון נח.

היינו, שאפשר לשמוע עם האוזניים, אך עדיין אין זו השמיעה הנדרשת, כדי להתעורר מהשינה הרוחנית צריך להיות "וואס ווער עס האט זי גיִהערט"ח.

בתורה כ"א, מדי דברו בענין 'שבעת הנרות', מבאר רבינו כי תיקון האודנין הוא אמונת חכמים, כמו שכתוב "הט אוזנך ושמע דברי חכמים"ט, והדבר נוגע לענין לימוד סיפורי מעשיות, שכאמור העיקר לגשת אליו מתוך הטיית האוזן, שהיא אמונה חזקה - תיקון האודנין. ואמנם סיפא דקרא "הט אזנך ושמע דברי חכמים", הוא "ולבך תשית לדעת"י, שמיעה אמיתית דבליבא תליא.

כל זמן שהאדם חושב בדעתו שהוא עצמו יודע, ואין לו את הביטול האמיתי לצדיק, משמעות הדבר שאינו שומע. 'הט אוזניך' הכוונה שהאדם יודע בעצמו שאינו יודע כלום ועל כן כל מהותו היא הקשבה, וכדאמרי אינשי 'כולי אוזן', שמכופף ומטה אוזנו לשמוע עוד דיבור מהצדיק ועוד דיבור מתוך התבטלות"א.

ממילא, כששומעים באופן כזה, זוכים להרהור תשובה.

להתיר פה אלמים

כפי שהובא לעיל, 'מעשה מאבדת בת מלך' מרומז בתורה ס', ושם מדבר רבינו להדיא מענין השמיעה ומביא את הכתוב 'ועלהו לתרופה'ב, שעליו דרשו חז"ל"ג "אפילו שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד", ואומר רבינו כי

ח. וכתרגומו של מוהרנ"ת ללשה"ק: "שכל מי שהיה שומעה" - שמיעה בכל מהותו.

ט. משלי כב, יז.

י. משלי שם.

יא. וכמובא ב'אבניה ברזל': "מוהרנ"ת זצ"ל היה מספר: כשנתקרבת רבינו זצוק"ל האב איך מין מח אין גאנצען אוועק גילייקט [הנחתי את מוחי לגמרי] כאילו אין לי שום שכל, וכששמעתי דיבור מרבינו זצוק"ל - האב איך א שטיקעל שכל, נאך א דיבור - נאך א שטיקעל שכל [יש לי חתיכת שכל, עוד דיבור - עוד חתיכת שכל] (התקרבות

מוהרנ"ת לאדמו"ר ז"ל, טז).

יב. יחזקאל מז, יב.

יג. ע"ז יט ע"ב.

'לתרופה' היינו 'להתיר פה' אלמים, "כי מקודם כשהיו בבחינת שינה ולא היו שומעים התעוררות החכם, ולא היה נשמע לאוזניהם דבריו, כי 'זכאה מאן דמלל על אודנא דשמע'^י, אבל הם היו כחרשים ולא היו שומעים כלל. ומחמת זה לא היה אפשר להם לדבר, כי 'סתם חרש הוא שאינו שומע ואינו מדבר'^י דהיינו מחמת שאינו שומע אינו יכול לדבר, ועכשיו שמעוררו החכם ושומע דבריו, אזי יכול לדבר. וזה בחינת 'להתיר פה אלמים'".

מה שרבינו נוקט דווקא 'להתיר פה אלמים', הוא משום שהתכלית של סיפורי מעשיות היא להביאנו לכך שנזכה לדבר דיבורי קדושה. רבינו אומר כי יש בני אדם שנפלו לשינה, יש שנפלו מפנים אחד של תורה, ויש שנפלו מכל הע' פנים, ואמנם בכלליות לפי הדורות, בזמננו כן הוא המצב, שהנפילה עמוקה לאין שיעור, ושרויים בשינה רוחנית נוראה, ולזה צריך את הסיפורי מעשיות.

ומהי שינה? אומר רבינו כי "יש בני אדם שישנים את ימיהם ואף שנדמה להעולם שהם עובדים את השם ועוסקים בתורה ובתפילה, אף על פי כן כל עבודתם אין להשם יתברך נחת מהם"^{יז}.

ומסביר רבינו שכאשר העבודה היא ללא שכל וחיות, אין ביכולתה לעלות למעלה, ונקראת היא שינה.

ולא בכדי נוקט רבינו את הלשון 'תורה ותפילה': ישנה שיחה ב'שיחות הר"ן'^י "מה יש לאדם לעשות בזה העולם? כי אם להתפלל וללמוד ולהתפלל - נאר דאווענען און לערנען און דאווענען". שכן זוהי כלליות העבודה של איש ישראל, וכשעוסק הוא בתורה ותפילה כראוי, כבר יבוא לעשות את כל המוטל עליו בהאי עלמא.

יד. זהר תצוה קפו ע"ב.

טו. תרומות פרק א'.

טז. תורה ס, אות ו.

יז. שיחה רפז.

נמצא שעיקר העבודה הוא הדיבור. ואכן ידוע כי רבינו הרבה לגלות מאמרים ושיחות בגודל מעלת הדיבור, כיוון שאת עיקר הכוח צריך להכניס בדיבורי תורה ותפילה. ומהו גדר דיבור דקדושה? כאשר יש בו דעת וחיות.

היוצא מזה ש'שינה' המשמעות שנאבד מהאדם הדיבור והרי הוא כאילם, ואף שמתפלל ולומד הוא ישן, שכן אדם יכול לדבר גם מתוך שינה. וכל יתרון האדם בהיותו 'מדבר', הכוונה דיבור עם דעת וחיות, וכשהאדם זוכה לעסוק בתורה ולימודו בדביקות הבורא ובחיות, כנאמר 'חיים הם למוצאייהם' - למוצאייהם בפה"י, זה נקרא 'דיבור השלם'.

דבר זה הוא אצל כל אחד בפרטיות, וגם בכלליות העולם, כמובא בתורה סו (סעיף ג): **"כי עכשיו הדיבור חסר ואינו בשלימות, מאחר שאין כל העולם קוראין להשם יתברך עם הדבור, אבל לעתיד יקראו כולם להשם יתברך עם הדיבור, אפילו עכו"ם, ועל כן אז יהיה הדיבור בשלימות"**.

כדי להיות 'מדבר' צריך להיות 'שומע'

וכמו שבגשמיות, כשאחד אין לו כוח השמיעה אינו יכול לדבר, כן הדבר ברוחניות, כדי לזכות לדיבור האמיתי צריך לשמוע את דיבורי החכם, ולפעמים כשנמצאים בתוך שינה גדולה כזו, צריך לשמוע ממנו תורות גבוהות בלבושים עבים מאוד, שהם סיפורי מעשיותיו, וכשמאזינים להם ומעיינים בהם באופן של 'הט אזנך ושמע דברי חכמים', אכן מתעוררים מהשינה, שמשמעותה כאמור היא 'להתיר פה אלמים', להתחיל לדבר בתורה ותפילה ולעבדו יתברך עם חיות, וכל זה נרמז בדברי קדשו **"וואס ווער עס האט זי גייערט האט גיִהאט אַ הרהור תשובה"**.

והאמונה השלמה וסילוק השכל העצמי, בוודאי שאינם באים בפעם אחת, שהרי יש בזה הרבה דרגות לאין שיעור, וצריך לשמוע הרבה פעמים את דברי הצדיק עד שיהיו נשמעין בלבו כדבעי בשלימות, כפי שמאריך מוהרנ"ת עד

כמה צריך לחפש הרבה את הצדיק, ולדעת שאף אם מצא אותו, עדיין צריך לחפש אחר רוח קדשו, "ואם כבר נדמה לו שמצא את הצדיק האמת, בוודאי זה צריך לבקש עוד יותר ויותר, כי יכול להיות שהוא יושב אצל הצדיק ועדיין אורו חשוך אצלו ואינו מרגיש נעימות אמתת עצותיו הק' וכו' ומחמת זה הוא רחוק עדיין מתיקונו"^ט.

וכמו שרבינו אומר בתורה ו', בענין 'תשובה על תשובה', כן יש עבודה בענין שמיעת דברי הצדיק, שלאחר שמתחילים לשמעם בשמיעה ראשונה, רואים שיש שמיעה גדולה יותר, והא בהא תליא; ככל שזוכין לשמעו יותר, כך מתעוררין מהשינה יותר, וכפי ההתעוררות כן זוכין לשמיעה באופן אחר ונעלה יותר.^כ

ששה בנים ובת אחת

און דאס איז די מעשה.

אין מאל איז גיווען א מלך, דער מלך
האט גיהאט זעקס זון און איין טאכטער,
די טאכטער איז ביי אים זייער חשוב
גיווען [וזו היא. מעשה במלך אחד,
שהיו לו ששה בנים ובת אחת. ואותה
הבת היתה חשובה בעיניו מאד, והיה
מחבבה ביותר והיה משעשע עמה מאד].

בפשטות, המלך הוא מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. "שהיו לו ששה בנים ובת אחת" - רבי אברהם ב"ר נחמן מבאר, שכידוע שש המידות: חסד,

יט. 'ליקוטי הלכות' הל' שלוחין ה, ו.

כ. וכמובא להלן מדברי רבינו בתורה ס': "ואי אפשר לעוררו, כי אם כשמתעורר מעצמו, כי צריך אתערותא דלתתא. רק כשמתעורר מעצמו, אם לא היו מעוררין אותו, היה נשאר ישן יותר."

גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד (ו' קצוות) - הן כנגד הוא"ו שבשם הוי"ה, והה"א האחרונה היא כנגד מידת המלכות כ"א, ולכן שש המידות נקראות 'ששה בנים', כיון שהן כלולות ב'זעיר אנפין', שהוא בחי' של זכר, וה"א - הוא בחי' מלכות ונקראת בת, וענין זה מובא בהרבה ספרים.

הבת רומזת למידת המלכות, היות שכל תכלית הבריאה היא לגלות מלכותו יתברך. בת זו היתה חשובה מאוד בעיניו, כי זהו עיקר תכלית הבריאה, שיידעו כי ה' מלך על כל הארץ וכי יש אלוקים שליט ומושל. ולכן בראש השנה יום הרת עולם, כל מהות עבודת היום היא להמליך את השי"ת, וכל התפילות אז הן על קוטב זה: "מלוך על כל העולם כולו בכבודך", "ותמלוך אתה ה' אלוקינו מהרה לבדך על כל מעשיך", וכן עוד.

ולפי שעיקר התגלות מלכותו יתברך בעולם הוא על ידי כלל ישראל, לכן ה'בת מלך' רומז לכלל ישראל. וכן בפרטיות, בכל אחד מישראל יש בחינת מלכות (כמובא בתורה נ"ו), שצריך להשתמש בה כדי שיתקיים "והיתה לה' המלוכה, דהיינו להשתמש עם המלכות לעבודת ה' יתברך", כלשון רבינו שם. כלומר להמליך את ה' עליו ועל כל הנפשות השייכות אליו.

עיקר השעשועים - מעבודת ישראל

**דִּי טֶאכְטֶער אִיז בֵּי אִים זַייער חָשׁוּב
גִּיּוּעוֹן, און עַר הָאט זי זַייער מְחַבֵּב
גִּיּוּעוֹן (פֿלֹמֶר גִּילִיבֶט) [וְאוֹתָהּ הַבַּת**

כא. מובא ב'רמזי המעשיות' להרב מטשעהרין זצ"ל במעשה א': "מבואר בזה"ק בכמה מקומות מענין הששה בנים ובת אחת שיש להמלך, והמובן שמרמז לבחי' הוא"ו קצוות ובחי' מלכות". והרחיב בזה רבי אברהם ב"ר נחמן זצ"ל ב'ביאור הליקוט'ים' על תורה ס' אות כ', וז"ל: "בדבר הששה בנים ובת אחת, יש לבאר בהמבואר מדברי הזוהר הקדוש והאריז"ל, שד' אותיות השם יהיו בסוד אב ואם, בן ובת, ובסוד העשר ספירות [כי קוץ היוד וכו']. ואות הוא רומז להואו ספירות: חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד, וה"א אחרונה, לספירת המלכות. כי לפי זה תבין ותבונן, שהואו ספירות, יהיו כל אחד בסוד בן כנ"ל, להמלך העליון יתברך" וכו' עי"ש.

הִיְתָה חֲשׁוּבָה בְּעֵינֵי מֶאֶד, וְהִיא מְחַבֶּבָה בְּיֹתֵר.

חז"ל דורשים על חביבות כנסת ישראל קמיה קודשא בריך הוא: "לא זז מחבבה, עד שקראה בתי"כב. ומוהרנ"ת מביא זאת בהקדמה^{כג}.

און האט זיך מיט איהר זייער משעשע גיווען [והיה משעשע עמה מאד].

עיקר השעשועים שמקבל הקב"ה, הם מכלל ישראל העובדים אותו יתברך, שומרים תורתו ומקיימים מצוותיו. וכן אומר רבינו בתורה ז' תנינא^{כד}, שאמנם יש להקב"ה הרבה מלאכים ושרפים שעובדים אותו יתברך באימה וביראה, וכמו שאומרים בתפילה "עושים באימה וביראה רצון קונם", ואיתא כי מזיעת חיות

כב. מדרש רבה שיר השירים פרשה ג פסקה כה: "בעטרה שעטרה לו אמו, א"ר יוחנן שאל רשב"י את רבי אלעזר ברבי יוסי אמר לו אפשר ששמעת מאביך מהו בעטרה שעטרה לו אמו, אמר לו הן, אמר לו היאך אמר לו למלך שהיתה לו בת יחידה והיה מחבבה יותר מדאי והיה קורא אותה בתי ולא זז מחבבה עד שקרא אותה אחותי ולא זז מחבבה עד שקרא אותה אמי, כך היה מחבב יותר מדאי הקב"ה לישראל וקראן בתי, הדא הוא דכתיב (תהלים מ"ה) שמעי בת וראי, ולא זז מחבבן עד שקראן אחותי שנא' (שיר ה') פתחי לי אחותי רעייתי, ולא זז מחבבן עד שקראן אמי שנא' (ישעיה ב"א) הקשיבו אלי עמי ולאומי אלי האזינו ולאמי כתיב".

כג. "מכל זה ויותר מזה מבואר לעינינו, שגלות השכינה וכנסת ישראל היא בחינת אבדת בת מלך והתרחקותה מדודה וכו'. ועיין ב'ספר הבהיר' בהשמטות של זוהר בראשית מה שכתוב שם על 'לכה דודי נצא השדה' וכו' 'משל למלך שהיה יושב בחדרי חדרים וכו' ונשאה למלך, גם נתנה לו במתנה, ולפעמים קורא אותה באהבתו 'אחותי' כי ממקום אחד היו, ולפעמים קורא אותה 'בתי' כי בתו היא ולפעמים קורא אותה 'אמי'" (הקדמה שניה לסיפורי מעשיות).

כד. בסעף ד': "כי מי שידוע קצת בידיעתו יתברך, הוא יודע שעיקר התענוגים והשעשועים של השי"ת הוא רק שאנחנו מעולם הזה השפל נגדל ונקדש שמו יתברך, וזהו עיקר התענוגים והשעשועים של השי"ת, כמו שכתוב 'ואבית תהילה מגושי עפר מקרוצי חומר' וכו', כי השי"ת יש לו שרפים וחיות ואופנים ועולמות עליונים, שהם עובדים אותו יתברך, ואף על פי כן עיקר התענוג והשעשוע שלו - כשעולה למעלה העבודה של עולם השפל הזה".

הקודש בעבדם את הקב"ה, נעשה 'נהר דינור'^כ, שאלו הם עניינים הגבוהים מהשגת בני אדם. ואף על פי כן, אומר רבינו, עיקר שעשועיו יתברך הם דייקא מזה העולם - 'עולם העשיה' שהוא כנגד מידת המלכות, ובפרטיות מנשמות ישראל שנמצאים בעולם המעשה ומגלים מלכותו יתברך.

רבינו מדבר על תחילת השתלשלות הבריאה, כשעלה ברצונו יתברך לברוא את העולם, וכבר אז היו לו שעשועים מישראל, ובתורה יז אומר רבינו, שכשהשי"ת צפה את השעשועים שיקבל מכלל ישראל, אשר עלו במחשבה תחילה, נתעורר ברצונו יתברך לברוא את העולם^כ.

על שעשועים עליונים אלו מדבר רבינו בַּסְפָּרוֹ "און האט זיך מיט איהר זייער משעשע גיווען". הן אמנם שנכתב בלשון עבר, אך למעשה הוא על שם העתיד, כיון שאצל השי"ת העבר ההווה והעתיד, הכל אחד, שהוא למעלה מן הזמן. שהוא יתברך ראה את השעשועים שיעלו לפניו לכשיברא העולם ונשמות ישראל יעבדו אותו, לכן נתעורר ברצונו לברוא את הבריאה.

סוד מיעוט הלבנה

**אמאל איז ער מיט איר גיווען אין
איינעם אין עפעס א טאג, און איז אויף
איר ברוגז גיווארן, האט זיך אים ארום
גיחאפט א ווארט "דער ניט גוטער זאל**

כה. חגיגה יג ע"ב: "נהר דינור נגד ונפק מן קדמוהי אלף אלפין ישמשוניה ורבו רבון קדמוהי יקומו, מהיכן נפיק, מזיעתן של חיות".

כו. כמובא בסעיף א: "כי כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל ישראל, כמו שאמרו: 'בראשית בשביל ישראל, שנקרא ראשית'. כי 'ישראל עלה במחשבה תחילה', דהיינו שהשם יתברך צפה ההתפארות והשעשועים שיקבל מישראל, כמו שכתוב (ישעיהו מ"ט) 'ישראל אשר בך אתפאר', ובשביל זה ברא את כל העולם. נמצא שכל העולם כולו נברא רק בשביל ההתפארות שיתפאר בישראל, וזה היה כלל הבריאה, דהיינו שכלל הבריאה היה בשביל כלל ההתפארות שיקבל מישראל" (עיי"ש עוד באריכות).

**דִּיךְ אֹוֹעַק נְעַמְעֵן [פַּעַם אַחַת הָיָה
מִתּוֹעַד עֲמָה בַּיַּחַד בְּאִיזָה יוֹם, וְנַעֲשָׂה
בְּרָגֹז עָלֶיהָ, וְנִזְרְקָה מִפִּי דְבוּר "שֶׁהֲלֹא
טוֹב יִקַּח אוֹתָךְ".]**

'אין איינעם' - ביחד, זה מורה על ענין "קודשא בריך הוא וישראל כולא חד כז",
כחדא ממש.

ה'רוגז' הוא סוד ענין מיעוט הלבנה^{כב}, המרמז על מידת המלכות ועל כלל
ישראל שנמשלו ללבנה^{כג}. לאחר שקטרגה ואמרה "אי אפשר לשני מלכים
להשתמש בכתר אחד", אמר לה הקב"ה "לכי ומעטי את עצמך"^ל. ומשם -
ממיעוט הלבנה - יש התגברות הקליפות, כמובא על הפסוק "יהי מְאֹדֶת בְּרִיקַע
הַשָּׁמַיִם" - מארת חסר^{לא}, והדברים מרמזין על כוחות הרע הנמצאים בזה
העולם, המצירין לנשמות ישראל, שהם היצר הרע שיש לכל אחד, וגם בכלליות:
התגברות הקליפות שגרמו יציאת ישראל לגלות.

כז. 'ליקוטי הלכות' ר"ח ז, יז ועוד.

כח. עי' 'רמזי המעשיות' להרב מטשעהרין על מעשה א'.

כט. וראה ב'ערוך השולחן' סי' תכו סעיף ב: "וישראל המונים ללבנה - נמשלו ללבנה,
כשם שהלבנה אין לה אור מעצמותה, רק תאיר מאור השמש, כמו כן ישראל אין להם
שום אור זולת אורו של הקדוש ברוך הוא, הזורח לנו באמצעות התורה הקדושה, כמו
שנאמר 'שמש ומגן ד' אלקים'. וכשם שהלבנה תחשך ותאיר, כמו כן ישראל, כמו שאנו
אומרים בברכתה 'וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן, שהם עתידים
להתחדש כמותה'".

ל. חולין ס ע"ב.

לא. בראשית א, יד, ופרש"י שהוא לשון מארה (קללה). ראה 'שער מאמרי רשב"י'
למהרח"ז ז"ל, שער ב: "דא יום רביעי דהוה ביה זמיר עריצים, מארת חסר, הכוונה
התגברות הקליפות והדינים שהם עריצים", ובשל"ה הק' בפ' שמות: "עוד נודע ונתפרסם
בספריהם [של חכמי המקובלים] כי מכח ענין קטרוג הזה נמשך למטה קטרוג הקליפה
הוא היצר הרע הוא השטן היורד ומחטיא ועולה ומקטרג ולעתיד יהיה אור הלבנה כאור
החמה ויתבטלו הקליפות ויהיו כולם יודעים את ה' ולא יהיה יצר". וראה 'ליקוטי הלכות'
מעונן ומנחש ב, ג.

וביתר ביאור:

אור החמה מרמז לאורו יתברך, כמו שכתוב לב "כי שמש ומגן ה' אלוקים", והלבנה היא משל לבריאה, דלית לה מגרמה כלום, ואין לה אור מעצמה כי אם מה שהשמש מאירה בה, ואם הבריאה היתה מקבלת את אור ה' בתכלית השלימות, לא היו שום מציאות של חושך ורע, וממילא לא היתה שום בחירה, אך הקב"ה אמר לה "לכי ומעטי את עצמך", ועל ידי שהלבנה אינה מאירה את אור החמה בשלימות, זוהי בחינה של הסתר פנים, שמשם יונקים הכוחות החיצוניים, ואז יש בחירה.

יקרת העבודה מתוך הסתרה ומניעות

כשקוראים במעשה, עולה מיד פליאה גדולה, הלא בתחילה מסופר איך שהיה המלך מחבבה ביותר ומשתעשע עמה מאוד, ובתוך כדי דיבור מספר רבינו שנעשה ברוגז עליה, עד כדי כך שאמר לה שה'לא טוב' ייקח אותה, ואיך יתכן שלאחר שעשועים כאלה, ברגע אחד נתהפך הדבר מן הקצה אל הקצה?

אך לאמתו של דבר אדרבה, הא בהא תליא, והוא המשך הענין שעמו פתח רבינו את המעשה. מאחר שהשי"ת ברא את העולם כדי לקבל שעשועים מנשמות ישראל, והטעם שיש לו יתברך נחת רוח מכלל ישראל יותר ממלאכים, הוא מפני שלמלאכים אין יצר הרע ואין להם מניעות, ואין בזה כל כך חידוש שהם עובדים את השי"ת, מה שאין כן נשמות ישראל שיש להם הסתרות כאלה וכל מיני התגברות וניסיונות העוברים עליהם, ואף על פי כן הם מתחזקים ועובדים את השי"ת, אעפ"י שעבודתם מצד עצמה קטנה מאוד לעומת עבודת המלאכים, אבל מצד ההסתרות והתגברות החושך שיש בעולם העשייה, הם חשובים מאוד למעלה, ולכן השעשועים שיש להשי"ת מנשמות ישראל הם למעלה מהמלאכים.

לב. תהילים פד, יב; וראה בזהו"ק ויקרא דף יב ע"א: "ואין שמשא אלא קודשא בריך הוא, דכתיב 'כי שמש ומגן ה' אלוקים, ולית סיהרא אלא כנסת ישראל", ובהקדמת 'תיקוני הזהר' "קודשא בריך הוא ושכינתיה כשמשא וסיהרא".

וזו היא תכלית הבריאה, שימליכו את השי"ת מתוך חשכת העולם ומתוך ההסתרה.

יתרון האור מן החושך

מוהרנ"ת מפליא לבאר ב'ליקוטי הלכות'^{לג}, את המובא במדרש^{לד} "בשעה שבא הקב"ה לברוא את אדם הראשון נעשו מלאכי השרת כתים כתים וחבורות חבורות, מהם אומרים אל ייברא ומהם אומרים ייברא", ואחת מהכתות שקטרו על בריאת האדם היו מלאכים של אמת שאמרו "אל ייברא, שכולו שקר", ומספר המדרש: "מה עשה הקב"ה? נטל אמת והשליכו לארץ, הדא הוא דכתיב 'ותשלך אמת ארצה'. אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה 'ריבון העולמים, מה אתה מבזה תכסיס אלטיכסיי' שלך (חותם, שחותמו של הקב"ה אמת). אמר להם 'תעלה אמת מן הארץ'. הדא הוא דכתיב 'אמת מארץ תצמח'".

שואל על כך מוהרנ"ת, אם הם מלאכים של אמת, כיצד לא השיגו את האמת, והרי הקב"ה שהוא עצם האמת רצה לברוא את האדם וכן היה לבסוף, ועוד, מדוע השליך האמת ארצה ומדוע הגביהו לאחר מכן?

ומבאר רבי נתן, שאמנם המלאכים השיגו את האמת, ולפי עוצם אמתתם לא יכלו לסבול שייברא האדם שכולו שקרים, אך לעומת זה יש עומק האמת, 'האמת לאמתו', שאותו אי אפשר להשיג, אלא רק דייקא מתוך השקר, וכמובא בספרים על הפסוק "יתרון האור מן החושך"^{לה}, שדייקא מתוך כך שיש מציאות של חושך, ניכרת מעלת האור^{לו}.

לג. הלכות ריבית ה, טז (עיי"ש אריכות נועם דבריו).

לד. 'בראשית רבה', פרשה ח אות ה.

לה. קהלת ב, יג.

לו. וכן מובא ב'ליקוטי הלכות' שבועות א, אות ג: "וע"כ עיקר מעלת ישראל והצדיקים הוא מה שמבררין האמת מהשקר, הרע מהטוב, שזהו בחי' 'יתרון האור מן החושך' דייקא המובא בספרים, שדייקא ע"י שיש חושך יודעין ורואין יתרון האור, כי אם לא היה חושך ושקר ורע וכו' לא היו יודעין מעלת האור והאמת והטוב וכו'. ורק זהו מעלת ישראל והצדיקים על כל המלאכים וכל דרי מעלה. כי אף ע"פ שהמלאכים וכל דרי מעלה יודעים אמת מציאותו בבירור גמור ועובדים אותו באימה וביראה גדולה הרבה יותר

ולכן "עתידין צדיקים שיהי' מחיצתן לפנים ממלאכי השרת" ל^ו, "וזה התכלית והסוף של ישראל" ל^ח שיזכו לכך - 'מחיצתן' דייקא, כיון שמחיצה היא דבר המבדיל, וידוע שכל בעלי ההשגה, נביאים וצדיקים, השגתם את השי"ת היא רק ע"י מחיצות, שהרי אורו יתברך הוא אין סוף ובלתי אפשרי להשיגו, כי אם באמצעות פרגוד, כענין ה'פרגודא' הנזכר בזהור הק' ל^ט.

כי אור השי"ת, שהוא אחד הפשוט אין סוף ברוך הוא, אינו יכול להצטייר ללא המחיצות המגבילות את ההשגות, ואזי אורו יתברך מתלבש באותיות, במראה ובחזיון, כדי שיהיה אפשרי להשיגו.

ולענייננו, ה'מחיצות' הקדושות הללו נעשות ע"י שהאדם נמצא כאן בעולם הזה, ויש לו מניעות רבות וחזקות בעבודת ה', המסתירות ממנו את השי"ת, וכשהוא מתגבר עליהן ועובד אותו יתברך, נעשים ממחיצות אלו כלים, שעל ידם יזכה להשיג בעולם הבא את אורו יתברך^ז.

מבני אדם התחתונים, אעפ"כ אין מעלתם גדולה כל כך, מחמת שאין להם נגדיות של השקר וע"כ אין להם בחירה. וע"כ ידיעתם אותו יתברך אע"פ שהיא אמיתית אינה נחשבת ידיעה כנגד ידיעת ישראל, בפרט ידיעת הצדיקים האמתיים שיודעין ומבינים גדולתו ית' ע"י בחירתם, שהוא ע"י בירור האמת מן השקר".

ל^ז. "והם שואלים להם מה הלכות חידש הקב"ה היום" - 'דברים רבה' א, יב. וכן בירושלמי שבת פ"ו ה"ט "עתידי הקדוש ברוך הוא לעשות מחיצתן של צדיקים לפנים ממחיצתן של מלאכי השרת, ומלאכי השרת שואלין אותם ואומרים להן מה פעל אל, מה הורה לכם הקב"ה".

לח. 'ליקוטי מוהר"ן תנינא, סי' א.

לט. וישב דף קפ"ו ע"ב, קפ"ח ע"א ועוד הרבה, ועי' ב'ליקוטי מוהר"ן סי' כד סעיף ח "כי המוחין רודפין להשיג האור אין סוף, וזה הכח הנ"ל של השכל, שהוא המיישב והמסדר, שהוא בחינת כתר, הוא עומד בפניהם כמו מחיצה, ומעכב אותם מרדיפתם כנ"ל, ועל ידי הרדיפה והמעכב, היינו על ידי הרדיפה שהמוחין רודפין להשיג אור האין סוף, ועל ידי כח המעכב, שהוא כח המיישב והמסדר, בחינת כתר כנ"ל, על ידי שני בחינות אלו, על ידי זה מבטשין ומכין המוחין בבחינת המחצה הנ"ל שהוא המיישב והמסדר, ועל ידי זה נעשין היכלין לאור אין סוף, דהיינו שנעשין בחינת כלים והיכלות ברוחניות עליון, להשיג על ידם בבחינת מטי ולא מטי אור האין סוף ברוך הוא".

מ. ראה 'ליקוטי הלכות' הכשר כלים ד, יח: "וזה זוכה כפי מה שזוכה לשבר מניעות בזה העולם שאז נעשין מהמניעות כלים זכים נפלאים לקבל האור בהדרגה ובמידה שזהו בחי' ט' היכלין וכו' שהם נעשין על ידי הרדיפה והמעכב וכו'".

ה'מניעות' עצמן נהפכות ל'נעימות'

וזה הפירוש "שיהי' מחיצתן לפנים ממלאכי השרת", משום שהיו להם בעולם הזה מחיצות ומניעות ומסכים המבדילים לאין מספר, שרצו למונעם מלהתקרב להשי"ת, וכשמתגברים על כל הכוחות המונעים הללו, אזי הם בעצמם נהפכים ונעשים לבושים להשגות אלוקות.

שהרי על מנת להשיג השגות אלוקות צריך כלים, ולעומת האור אין סוף, הכלי במהותו מצמצם ומגביל, והן ה'מחיצות' האמורות שמהן משתלשלות מניעות והסתרות עצומות, ומשם נמשכים המשברים והגלים העוברים בכללות על כלל ישראל, ומה שעובר בפרטות על כל אחד, שהמידות הרעות שבו ושאר מניעות אינן מניחות אותו להתקרב להשי"ת.

ואמנם רואים להלן במעשה, וכן מבואר הרבה בדברי רבינו, שה'מניעות' עצמן נהפכות ל'נעימות'^{מא}, ככתוב "ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלוקים"^{מב}, מה שנראה בעיניים רגילות כערפל והסתרה - משה רבינו, הצדיק, רואה 'אשר שם האלוקים', שהערפל הלזה, הוא דייקא המקרב אליו יתברך.

מוהרנ"ת מרבה לדבר אודות מאמר הזהר הק'^{מג} "ולא תשכח יום דלית ביה טוב... וכל יומא אית ליה גדר מלבר, דלא ייעול כל בר נש לההוא טוב, כגון חושך דכסי לנהורא, דתשכח ביומא קדמאה אור, ותשכח ביה חושך. בכל יומא תשכח נטירא, ואינון נטירין אינון, כגון קוצים לכרם, ואית נטירין אחרנין, כגון

מא. כדמרגלא בפומיה דאנ"ש, ראה 'טובות זכרונות' סי' ה.

מב. שמות כ, יז. עיין ב'ליקוטי מוהר"ן סי' קטו, וב'ליקוטי הלכות' מעקה ושמירת הנפש ד, ה וז"ל: "קודם החטא והקטרוג הי' מתלבש האור בבחי' לבושיין דקים וזכים ומצוחצחים מאוד בבחי' 'כתנות אור' כמובא. אך אחר החטא הי' בהכרח להעלים ולמעט האור בכמה העלמות והסתרות בבחי' 'כתנות עור' ונמשכו ונעשו כמה מסכים המבדילים, שהם בחי' חושך ענן וערפל המסתירים את האור. והכל בשביל התיקון, כי עתה אי אפשר לקבל האור כי אם על ידי זה, דהיינו ע"י הצדיקים שעוברין בכל המדריגות התחתונות ומשברין בכוחם הגדול כל מיני מסכים ומהפכין חושך לאור, עד שזוכין בכל פעם לאור הגנוז מדרגא לדרגא".

מג. פרשת נשא דף קכב ע"א.

נחשים ועקרבים ושרפים, ונטרין ההוא טוב, דלא ייעול תמן דלאו איהו ראוי למיעל [ולא תמצא יום שאין בו טוב... ולכל יום יש גדר מבחוץ שלא ייכנס כל אדם לאותו טוב, כמו חושך שמכסה את האור. שתמצא ביום ראשון אור, ותמצא בו חושך. בכל יום תמצא שמירה, ואותם שומרים הם כמו קוצים לכרם. ויש שומרים אחרים, כמו נחשים ועקרבים ושרפים, ושומרים אותו טוב שלא ייכנס לשם מי שאינו ראוי להיכנס].

ומבאר מוהרנ"ת^ד, שהנחשים והעקרבים ההם, מהם נמשכין כל הטרדות והבלבולים והעגמת נפש המונעים את האדם מעבודת ה'.

וכשאדם מתחזק ואינו חוזר לאחוריו, ואף אם יש לו מניעות ואינו יכול לעבוד עבודתו בשלימות, מכל מקום הוא עושה ומתגבר כפי יכולתו, מזה נעשין מחיצות קדושות להשיג על ידן את השי"ת.

ואולם למלאכים אין מעלה זו, ואף שאצלם יש גם כן בחינה של 'והחיות רצוא ושוב'^ה, מכל מקום אין להם יצר הרע כמו לאדם, וכדאיתא ב'תיקוני

מד. בהל' פקדון וד' שומרים ד, ו ז"ל: "אבל בכל יום יש חושך שקודם לאור, כי הלילה קודם אל היום בסדר הבריאה, כמו שכתוב 'יהי ערב ויהי בוקר יום אחד'. ובשרשו בקדושה הוא תיקון גדול מה שהחושך קודם לאור, כי החושך הוא בחינת העדר הדעת בחינת צמצום המוחין, שזהו בחינת לבנה ששליטתה בלילה שהיא בחינת מלכות וכנ"ל שעיקר תיקון וקבלת המוחין על ידה דייקא. אבל מחמת פגם מעשי בני אדם שהם בחינת פגם מיעוט הלבנה, על ידי זה נמשך להסטרא אחרא יניקה ח"ו משם מבחינת צמצום הנ"ל, כי משם עיקר יניקתם ומשם עיקר אחיזת מלכות הרשעה שהוא זוהמת מצרים, כי עיקר יניקתם מפגם מלכות דקדושה שהוא בחינת פגם הצמצום, שהוא בחינת מיעוט הלבנה, ומשם נמשכין כל הפגמים שבעולם ואזי מתגבר ח"ו חושך ממש, שרוצה להחשיך אור היום לגמרי, היינו שרוצה לבלבל את הדעת ולהחשיך את אור האמת שהוא אור השכל והחכמה האמתית המאיר בכל יום ויום שהוא עיקר אור יום, ומזה נמשכין כל הבלבולים והמניעות והעיכובים שבכל יום ויום... וצריכין להתגבר ולהשתדל לשבר הקליפה שהם כלל כל המניעות והבלבולים והטעויות והדחיות ולידע ולהאמין שדייקא ביום הזה יכול להתקרב לה' יתברך לפי בחינתו ואם תדרשנו ימצא לך ותזכה למצוא הטוב שבזה היום דייקא, כי לית יום דלית בה טוב כמו שאיתא בזוהר הק", ובהלכות מתנה ה, לה ז"ל: "כי בוודאי עיקר התפילה צריך שתהיה שינצל מכמה וכמה נחשים ועקרבים הסובבים אותו בכל יום ורוצים למנעו מהטוב הגנוז בכל יום".

מה. יחזקאל א, יד.

זהר' מו בדברי הקב"ה למלאכים: "נעשה אדם, בעינא אדם דיעביד פקודי אורייתא, וישתדל באורייתא, לעבדה ולשמרה, ויהא ליה אגרא טבא, ושולטנו עליכו, ודא איהו 'נצר מטעי מעשה ידי להתפאר'^{מז}, דהא מלאכי עילאי אף על גב דאינון גיבורי כח עושי דברו, לא עבדי גבורה בפולחנא דקודשא בריך הוא, דאינון פלחין בהכרח, ולית לון עירובא דבשרא ויצרא בישא, ובגין דא נעשה אדם, וישלוט בכו" [נעשה אדם, רצוני באדם שיקיים מצוות התורה וישתדל בתורה, לעבדה ולשמרה, ויהא לו שכר טוב, ושלטון עליכם, וזה הוא 'נצר מטעי מעשה ידי להתפאר', שהרי המלאכים העליונים, אף על פי שהם גיבורי כח עושי דברו, אינם מתגברים בעבודת הקב"ה, שהם עובדים בהכרח, ואין להם עירוב של בשר ויצר הרע, ובגין כך 'נעשה אדם' וישלוט בכם].

ועל כן מחיצתן של צדיקים לפנים ממלאכי השרת.

נהורא מגו השוכא

ולכך ברא השי"ת את נשמות ישראל, ואין די בעבודת המלאכים, וכפי שהובאו לעיל דברי מוהרנ"ת, שלהשיג את האמת האמיתי יכולים רק נשמות ישראל שנמצאים בחשכת הסתרת האי עלמא הגדולה והעצומה מאוד, ובעשותם מחיצות וכלים גדולים כאלו, יהיו יכולים להשיג באמצעותם יותר מן המלאכים.

ואלו המלאכים שקטרגו על בריאת האדם, הן אמנם שהיו מלאכים של אמת, אך היתה לפי מדרגתם, ולא אמת מתוך החושך - נהורא מגו חשוכא^{מח}, ולא היו להם הכלים להשיג את האמת האמיתי, ולכן השליך הקב"ה את האמת הזאת לארץ, כי זה בעצמו תיקון ובירור האמת, שדווקא בתכלית ארציות עולם הזה, עולם השקר, כשמתגברים ואוחזים בהאמת, אז מבררין ומשיגין את 'האמת

מו. תיקון ע' דף קלז ע"ב.

מז. ישעי' ס, כא.

מח. עי' בזוה"ק פ' קדושים דף פ ע"ב: "בשעתא דקודשא בריך הוא ברא עלמא, ובעא לגלאה עמיקתא מגו מסתרתא, ונהורא מגו חשוכא" וכו'.

לאמיתנו, שאמת זו יודע רק השי"ת בעצמו, וכן זוכין להשיגה גדולי הצדיקים שחיו כאן בעולם הזה וזכו לברר האמת מתוך אחיזת השקר, וכלשון מוהרנ"ת "שהתייגעו בעבודות עצומות וסבלו מרירות בלי שיעור, ועמדו בניסיונות אין מספר ומסרו נפשיהם בשביל ישראל כל ימי חייהם, עד שזכו על ידי זה דייקא לברר אמתת האמת לאמתו, מה שאי אפשר לשום מלאך ושרף להשיג" מט, וזה 'אמת מארץ תצמח' - מארץ דייקא.

הרוגז הוא לטובה גדולה

ועל כן, כשרצה השי"ת לברוא את נשמות ישראל, שמהן יהיו לו שעשועים שאין כמותם, איך יעלו שעשועים אלו? על ידי שיהיה בחינה של רוגז, שהוא שורש מידת הדין, שמשם נשתלשלים כל היצרין רעין, כמובא בתורה עב¹.

והאמת שללא ה'רוגז', היה העולם כולו מלא בגילוי אור ה', כי לא היו שום מחיצה המפסקת ולא שום הסתרה ומניעה ומעצור בעולם, כמו בעולם הבא, וכמו שיהיה לעתיד.

אך מאידך, לא היו שום כלים לנבראים לקבל ולהשיג עוצם אורו יתברך, ולכן השי"ת המשיך בחינת 'רוגז', ומשם נשתלשלים כל הקשיים והניסיונות שיש בעולם, וכן כל הצמצומים וכל התגברות היצר העוברים על כל אחד ואחד - הכל הוא ה'לא טוב' שהוא כוח הרע שבעולם.

והשי"ת ידע שכלל ישראל יתגברו על הרע, איש לפי בחינתו, והיה משתעשע עמם מאוד - בראותו כל זאת קודם הבריאיה.

מט. הל' ריבית ה, כ.

ג. וזה לשון רבינו שם: "כי עיקר היצר הרע הוא מהדינים, כי אפילו היצר הרע העב והגשמי של עכירות הדמים, בוודאי יש לו שורש למעלה הימנו, וזה היצר הרע שלמעלה ממנו יש לו גם כן שורש, כי יש כמה בחינות ביצר הרע. ויש יצר הרע שאינו מגושם כל כך, שאינו מעכירת הדמים, אך הוא בחינת קליפה דקה, וגם זה היצר הרע אינו היצר הרע של הקדושים בעלי חכמה ודעת, כי אצלם הוא רק היצר הרע שלמעלה, שהוא מלאך הקדוש, שהוא בחינת גבורות ודינים, והוא תכלית השורש העליון, של כל היצרים רעים, מהיצר הרע העליון".

ועכשיו, לאחר שהקדים השי"ת את הרוגז, שהוא המביא את כל המשברים והגלים וההסתרות שבעולם, ועם כל זאת ישראל עם קדוש מתחזקים כל אחד לפי בחינתו וכוחו להמשיך עצמם אליו יתברך, בכך מוציאים הם מכוח אל הפועל את אותם השעשועים שהשי"ת צפה ורצה מכלל ישראל, שהם 'נטע שעשועי'.

נמצא, שכל פרטי המעשה קשורים ותלויים זה בזה; ה'שעשועים', ה'רוגז' וה'לא טוב' - שמשם נמשכים כל המעברים והקשיים, וכן בהמשך המעשה התגברות ה'שינה', וכאשר למרות כל הניסיונות והמניעות והנפילות לא יתפעל האדם, וימשיך לחפש את הבת מלך, לעבוד את השם בכל פעם מחדש בכל מה שיוכל ולמשוך עצמו אליו - זו תכלית כוונתו יתברך בבריאת האדם, כי גם הרוגז וה'לא טוב' הם הכנה לשעשועים העליונים ביותר.

ואמנם כעת אין רואים את הטוב הטמון בזה, כי אם כן תתבטל הבחירה, אך לעתיד לבוא יתקיים 'אורך ה' כי אנפת ב', והוא לשון כעס כמובא^{יא}, כי אז יראו שכל השכר והעונג הוא רק מחמת אותו רוגז.

השי"ת אתך ועמך ואצלך

ובדברים אלו טמונה התחזקות גדולה מאוד שעלינו לדעת ולזכור, וזו 'התעוררות השינה' שרבינו מדבר ממנה, להפוך כל מיני ריחוק להתקרבות, כי לעורר אדם משנתו אין הכוונה רק להראות לו כמה רחוק הוא מהשי"ת, שהרי על ידי זה ייפול בדעתו ויישן יותר, רק אדרבה להודיעו כי השי"ת חפץ בו וגם במקום שהוא נמצא, יש לו יתברך שעשועים מכל תנועה שלו אל הקדושה, וזה בעצמו יעוררו משנתו ביתר שאת ויכניס בו את החיות האמיתי להתקרב להשי"ת^{יב}.

גא. אנפת. כעסת כמו פן יאנף (תהילים ב), 'מצודת ציון' ישעי' יב, א.

גב. כמובא בתורה סח תנינא: "כי צריך להראות למי שהוא למטה מאוד בדיוטא התחתונה לגמרי, שעדיין הוא סמוך לה' ממש, כביכול, ולעוררו ולגלות לו: ה' עמך, ואל תירא ואל תפחד ואל תחת, כי הוא יתברך עמך ואצלך וקרוב לך ממש, כי 'מלוא כל

כי כשמגלים לאדם כמה השי"ת אוהבו וכמה חפץ בו ובעבודתו, בכל מצב שבו הוא נמצא, זו התעוררות השינה וההתחזקות הנפלאה שרבינו מדבר ממנה בכמה וכמה מאמרים: 'אזמרה לאלוקי בעודי'^ג, 'הקיצו ורננו שוכני עפר'^ד - "כי יש שוכני עפר, שהם בני אדם המונחים במדרגה התחתונה ונדמה להם שהם רחוקים מאוד ממנו יתברך, וצריך הצדיק לעוררם ולהקיצם, בבחינת 'הקיצו ורננו שוכני עפר' ולגלות להם שהשם עמם, והם סמוכים אליו יתברך, כי מלוא כל הארץ כבודו"^ה, ואפילו בתכלית הירידה, צריך שתדע שהקב"ה עמך ואצלך, ונמצא לידך, "גאט איז מיט דיר, ביי דיר, און לעבן דיר"^ו, 'ואציעה שאול הנך'^ז, ועוד מאמרים.

כי עיקר השינה הוא מחמת יאוש שקנה שביתה בלב האדם, ומה שסבור שהוא רחוק מהשי"ת זהו בעצמו שינה^ח, וכשמגלים לנו הצדיקים ש'השי"ת אתך ועמך ואצלך', זה בעצמו מעורר מהשינה ומהיאוש.

הארץ כבודו' (ישעי' ו). על כן אפילו אם האדם נופל ח"ו למקום שנופל, רחמנא לצלן, והוא בשפל המדרגה התחתונה ממש, גם משם יוכל לדבק את עצמו בה' ולשוב אליו יתברך".

גג. 'ליקוטי מוהר"ן' סי' רפב, ועי' ב'ליקוטי הלכות' השכמת הבוקר א' שמקשר ענין הנקודה טובה המבואר שם לענין התעוררות השינה.

גד. סי' ז בחלק שני.

גה. שם.

גו. ראה 'עלים לתרופה' עש"ק בלק ת"ר בראד: "ותתחיל מחדש ממש קמץ אלף בהתורה כי מרחמם ינהגם' בענין 'מלוא כל הארץ כבודו' הנדפס בב' מקומות שם (לק"ת סי' ז וסי' סח), ותסתכל ותעיין שם מחדש ממש איך דקדקתי בכתבו בביאור היטב כמו שיצא בקדושה ובטהרה מפיו הקדוש ז"ל שגם בשאול תחתית יכולין להתקרב אליו, כי מלוא כל הארץ כבודו. ואיך צעק בקולו הקדוש ואמר 'גאט איז מיט דיר, בייא דיר, לעבין דיר. שרעק דרך ניט, דופי אוף מיין כח. קיין יאוש איז גאר ניט פר האנדין [ה' עמך, אצלך, לידך. אל תתבהל, הישען על כוחי, ייאוש אינו בעולם כלל]".

גז. 'ליקוטי מוהר"ן' סי' ו.

גח. כמובא ב'ליקוטי הלכות' השכמת הבוקר א, ב.

'כפי הזמן והדור ההוא'

מובא בספר 'שבחי רבי חיים וויטאל'^{נט}:

"פעם אחת שאלתי למורי ז"ל, איך היה אומר לי שנפשי היא מעלה כל כך (כנזכר ב'שער הגלגולים'), והרי קטן שבדורות הראשונים היה צדיק וחסיד שאין אני מגיע לעקבו?

"ויאמר: דע, כי גדולת הנפש אינה תלויה כפי מעשה האדם, רק כפי הזמן והדור ההוא, כי מעשה קטן מאוד בדור הזה שקול ככמה מצוות בדורות הראשונים, כי בדורות האלו הקליפה גוברת מאוד מאוד עד אין קץ, מה שאין כן בדורות הראשונים, ואילו הייתי אני באותן הדורות - היו מעשיי וחכמתי נפלאים מכמה צדיקים הראשונים, אשר על כן שלא אצטער על זה כלל, כי בלי ספק יש לנפשי מעלה גדולה על כמה צדיקים הראשונים מזמן התנאים ואמוראים!"

וידוע^ס שבתחילת התקרבות מוהרנ"ת, כשהיה אצל רבינו הק', הבחין בספר הנ"ל וביקש מרבינו שישאלו את הספר לכמה ימים. כשסיים ללמוד בו והחזירו, שאל אותו רבינו: "מה הוצאת ולמדת משם? [וואס האסטו דיר עפיס ארויס גענעמען פון דארט?]" השיב רבי נתן כי התפעל מדברי האריז"ל הנ"ל, ענה רבינו ואמר לו: "אכן לכך התכוונתי!"

ואם נאמרו הדברים בדורו של האר"י הקדוש, דור דעה של צדיקים מופלגים בעלי רוח הקודש - מה נאמר אנו, כאשר בימינו החושך יכסה ארץ בבחינת 'זימש חושך', הרי רבבות קל וחומר כמה יקר מאוד כל עובדא טבא, ועושה תיקונים נפלאים בעולמות העליונים!

וכפי שכותב מוהרנ"ת: **"כי עתה הוא בעקבות משיחא בחינת רגלין, ששם אחיזת הסטרא אחרא והקליפות מאוד, ועל כן צריכין לידע שעתה בדורות**

נט. דף יא ע"ב.

ס. מובא ב'אבניה ברזל' התקרבות מוהרנ"ת לרבינו ז"ל, טז.

האלה כשמתגבר האדם בתנועה קלה לשוב להשם יתברך - הוא יקר אצל השם יתברך הרבה מעבודות גדולות של דורות הראשונים, וכמובא כל זה בכתבי האריז"ל ובדברי הבעל שם טוב ז"ל ובפרט מדברי אדמו"ר ז"ל^{סא}.

בגלות כל עובדא יקרה אפילו אינה בשלמות

מוהרנ"ת שואל שאלה גדולה על ענין הגלות^{סב}, ומה אם במקום חיותנו וקדושתנו, שהוא ארץ ישראל, ששם עיקר קדושת ישראל, התגבר היצר הרע על ישראל עד שהחטיאם, איך יהיה תקוה שבחוץ לארץ שהיא ארץ העמים, שם יתקנו וישובו ישראל? ואם כן חס ושלום, אפס תקוה! והלא ה' יתברך רוצה בתקנתנו, וכל הגלויות והצרות והעונשים אינם אלא בשביל תיקון, כמו שכתוב: 'ובקשתם משם את אלוקיך ומצאת' וכו'. אבל איך יתכן הדבר שבארץ ישראל לא חיפשנו ודרשנו את ה' יתברך, ובארץ העמים נדרשנו ונבקשהו?

ועונה רבי נתן, שכעת שנפשות ישראל גלו ונפוצו בארץ העמים באויר הטמא, כשמתגברים לשוב להשי"ת, תיכף כשעושים איזו עבודה בעלמא, היא יקרה בעיניו יתברך מאוד מאוד, אף על פי שהיא רחוקה משלימות, כי עבודתם יקרה מאוד בהיותה במקום רחוק כזה, ועל ידי זה הוא מרחם עליהם ומושיעם.

ומוהרנ"ת מקשר זאת למאמר חז"ל "לא גלו ישראל בין העובדי כוכבים, אלא כדי שיתוספו עליהם גרים"^{סג}, ומובא מהאר"י הק' ושאר ספרי אמת שאין הכוונה רק לגרים בפועל, אלא להעלות ניצוצות הקדושה שנתפזרו בגלות בין הקליפות, וכשאדם עובד את השי"ת במקום רחוק כזה, הניצוצות הנמצאים שם עולים לשורשם.

והמורם היוצא מזה, שזו תכלית הגלות ובכל מקום שיהודי נמצא, כל מגמת בואו לשם היא בשביל ניצוצות הקדושה שעליו לברר, ונוקט רבי נתן לדוגמא

סא. 'ליקוטי הלכות' שבת ז, מג.

סב. שם, ברכת הריח ד, מה.

סג. פסחים פז ע"ב, ועי' ב'מראית העין' להחיד"א ז"ל על הגמ' שם.

את העיר מאסקווע, שבימיו נחשב מקום נידח מן הקדושה והיהודים שדרו שם היו רחוקים מאוד מהשי"ת ומהתורה, ולכאורה קשה האם יהודים כאלו גם כן מבררים ניצוצות הקדושה בגלות? אלא, מבאר מוהרנ"ת, שבכל פעם שיהודי כזה רק נזכר בהשי"ת ומתעורר לעשות איזו פעולה קטנה של נחת רוח להשי"ת, אזי תיכף הניצוצות הקדושים מריחין ריח של ישראל ומתעוררים ומתדבקים בו. ואמנם עדיין אין להם עליה גמורה, כי אין בכוח אותו יהודי להעלותם ועל פי רוב הוא נופל אחר כך יותר, מאחר שהקליפות נאחזין באותן הניצוצות כנודע, אף על פי כן סוף כל סוף יעלה זה האיש משם ויעלה עמו את כל הניצוצות.

וכמו שמובא מרבינו, שיבוא זמן שמי שייטול נטילת ידיים כדבעי, יהיה חידוש כמו הבעל שם טוב^{סד}, ונראה הכוונה שיהי' חידוש למעלה בעולמות העליונים, וזהו התחזקות גדול.

הבחירה נשאר

**הַאֵט זֵיך אִים אַרוֹיס גִּיחַאפֶט אַ וואַרט
 "דער ניט גוטער זאל דיך אַוועק נעמען"
 [ונזרקה מפיו דבור "שהלא טוב יקח
 אותך"].**

הלשון המובא כאן הוא עמוק מאוד ונוגע בסתרי הידיעה והבחירה, שהרי השי"ת בעצמו ברא את היצה"ר שהוא ה'לא טוב', כמו כן הלשון 'ארויס גיחאפט' לכאורה אינו שייך בפשטות אצלו יתברך, וגם בזה יש סוד.

סד. מובא ב'שיחות הר"ן' לו: "ואמר: עוד יהיה זמן שמי שיהיה איש כשר פשוט, יהיה חידוש גדול כמו הבעל שם טוב זכרונו לברכה", וכתב על זה רבי אברהם ב"ר נחמן ב'שיחות וסיפורים' כרך א אות ו: "כי גם כל אלה המים הזידונים אשר באלה הימים, לא יוכלו לכבות לגמרי נקודת האמונה המושרשת גם עתה ברובם ככולם מנפשות ישראל, ואדרבא על ידי כל אלה המים הזידונים, גדול ועצום כפלי כפלים רוממות כל נקודה ושערה טובה שנמצא ברובם ככולם. וכאשר יצא אז מפי רבינו ז"ל בזה הלשון: 'עוד יהיה זמן שמי שיהיה איש כשר פשוט, אז ער וועט זיך וואשען צום עסין [שיטול ידיו קודם האכילה] יהיה חידוש גדול כמו הבעל שם טוב, עד כאן לשונו. ולא בלשון גזמא

אלא הביאור הוא, שהדבר תלוי ועומד ואינו מוכרח ש'הלא טוב יקח', רק נשאר בחירה, וצריך להתגבר על 'לא טוב' זה. וזה משמעות הלשון 'ארויס גיחאפט', היינו בדרך אגב וממילא, שהדבר לא נאמר בכוונה גמורה, כי אם 'נזרק מפי' כתרגומו של מוהרנ"ת בלשה"ק, ולא בלשון החלטי והכרחי, כלומר שאינו הכרחי שכן יהיה, ובכל מקום שנמצא בו האדם, יוכל להתגבר על ה'לא טוב' ולהפכו לטובה, וכנאמר 'יתרון האור מן החושך', וכפי שהובא לעיל.

ואם לא היה הדיבור 'נזרק מפי', אלא נאמר בכוונה גמורה, אזי היה מתגבר הרע והיתה מתבטלת הבחירה לגמרי לצד האחר חלילה.

הלילה הוא עת הניסיון

**בִּי נֶאֱכַט אִיזוּ זֵי גִיגָאֲנֶגֶען אִין אִיר חֶדֶר
אֲרִיין, אִין דֶּער פֶּרִיא הָאָט מֶען נִיט
גִּוּוִיסֶט וּוִיא זֵי אִיז [בְּלִילָה הַלְכָה לְחֶדְרָה,
וּבְבִקֹּר לֹא יִדְעוּ הֵיכֵן הִיא].**

הנה ידוע הכלל, שכשהולך לו לאדם כסדר בעבודת ה', אין להחיצונים אחיזה בו. 'יום' מרמז להארה, כשהולך כסדר, כמו שדורשים חז"ל "אתם נצבים היום" - 'כיום שהוא מאפיל ומאיר' סה. כשהאור מאיר, היינו כשהדעת מאירה, אין אז את הכוח של התגברות היצה"ר, כמובא בתורה עב.

הניסיון הוא בעת שנעשה לילה, הנמשך ממיעוט הלבנה; בעת שהאדם נופל למוחין דקטנות, וכמאמר חז"ל סו' 'אין אדם עובר עבירה, אלא אם כן נכנס

והפלגה אמר זאת, כי באמת הוא כן ורק בזכות אלה הנקודות טובות יצמח בן דוד, גלגולת האמת לעיני כל".

סה. עי' רש"י דברים כט, יב: "אתם נצבים היום - כיום הזה שהוא קיים והוא מאפיל ומאיר כך האיר לכם וכך עתיד להאיר לכם", וב'ליקוטי מוהר"ן ס' רכב בענין שצריך לחזק עצמו בימים הקודמים שהיה מזריח לו איזה הארה קצת וכו', עי"ש.

בו רוח שטות', היינו מוחין דקטנות. על כל אחד עוברים עתים לטובה ולהיפך, חושך ואור, יום ולילה^{סז}. עיקר השמירה נצרכת היא בזמן התגברות ההסתרה, במצב של לילה, שאז הסכנה גדולה מאוד, וכפי שנאמר בעמלק "ויזנב בך כל הנחשלים אחריך"^{סה}, שאז הזמן של התגברות החיצונים וצריך שמירה.

צריך לזכור תמיד את דברי רבינו אודות ענין 'בקי ברצוא ושוב'^{סט}. כשאדם רוצה לילך בדרכי התשובה עליו לדעת שיש מצב של 'רצוא' ויש 'שוב', בלתי אפשרי לשנות סדרי עולם שלא יהיה מצב של ירידה וקטנות, והאמת שיהיה כזה מצב, אולם רק לעתיד בעת תיקון העולם כאשר 'לילה כיום יאיר', אולם עתה, למען הבחירה, וכאמור לעורר בכך את השעשועים למעלה, יש הנהגה של יום ולילה ואי אפשר לשנות את הלילה ולעשותו יום, רק על האדם להתחזק בכל מה שיכול בזמן ה'שוב', כמדובר לעיל, שמזה עיקר השעשועים של השי"ת, ובחי' הלילה היא השתלשלות מבחי' הרוגז.

ובקשתם מ'שם' דייקא

אמנם בעת כזאת חושב האדם כי היה רוצה לעבוד את השי"ת כמו בימים הקודמים, בחיות ובהתלהבות, או כמו אדם אחר העובד בהתלהבות, אך ידוע מאמר הבעש"ט הק' על הפסוק "ובקשתם משם את ה' אלוקיך"^{טז} - 'משם'

סו. סוטה ג, א.

סז. עי' 'ליקוטי הלכות' פסח ט, יג: "כי כמה וכמה עתים עוברים על כל אחד ואחד מישראל, כי יש כ"ח עתים, עתים לטובה עתים לרעה, ובהם כלולים כל העתים העוברים על כל אחד ואחד מיום היולדו עד יום מותו, אשר עליהם התחנן דוד בידך עתותי הצילני מיד אויבי".

סח. שם בהל' ברכת הפירות ה', ג: "ועמלק מתגרה בהם ביותר, כי הוא אורב על האבדות תמיד לתפסם ח"ו. ועל כן עיקר התגרותו על אותן שהיה הענן פולטם, בחינת 'ויזנב בך כל הנחשלים אחריך' (דברים כה, יח) וכו' שהם בחינת הנידחים והאובדים".

סט. 'ליקוטי מוהר"ן' סי' ו', אות ד.

ע. דברים ד, כט; וכמובא ב'ליקוטי הלכות' תולעים ג, א: "כשזוכה להבחין בעצמו ויודע שאין לו שום מקום כלל וכו', ושואל ומבקש 'איה מקום כבודו' בבחינת 'וביקשתם משם את ה' אלוקיך', משם דייקא (כמובא בשם הבעל שם טוב ז"ל) דהיינו ממקום שהוא שם ואינו פורש לצאת לחוץ ח"ו ואז נתהפך הירידה לעליה".

דייקא, במקום שעומד כעת. בפסוק שקודם לכן נאמר שאם ישכחו את ברית ה' ויעבדו עבודה זרה, ילכו בגלות וגם שם יעבדו "מעשה ידי אדם עץ ואבן אשר לא יראון ולא ישמעון ולא יאכלון ולא יריחון", ואף על פי כן בסיפא דקרא מבטיח "ובקשתם משם את ה' אלוקיך - ומצאת, כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך".

היכן שהאדם נמצא, משם עליו להתחזק לבקש ולחפש, ואיך שאפשר לעבוד את השי"ת ב'שוב', כך צריך לעבדו. והוא באמת כלל גדול מאוד, שגם במעברים הגדולים ביותר ובכל מיני חושך העוברים על האדם, על פי רוב יש עוד מה לעשות ב'סור מרע' וב'עשה טוב'. אמנם יש מצב של 'איה' (כמובא ב'ליקוטי תנינא' ס"י י"ב), היינו כשאדם מתרחק ביותר, אבל גם שם יש מה לעשות, שהוא זעקת ה'איה'. מכל מקום על פי הרוב בכל מצב ישנן נקודות שיכול לעבוד בהן את השם, אם בדיבורים של תורה ותפילה, לומר איזה קאפיטל תהלים, ולהתחזק ב'שב ואל תעשה', לא ליפול יותר, להתפלל כמה שאפשר ואיך שאפשר, עם כוונה בפשיטות, להביע רצון להשי"ת, ולית רעותא טבא דאתאביד, וכדומה.

אולם האדם אינו מחשיב את הנקודות הללו, בחשבו "לי יש הרגש אחר איך לעבוד את השי"ת, איך צריכין להיראות התורה והתפילה שלי, שהרי כבר טעמתי קרבת אלוקים ואני יודע איך אני צריך להרגיש", והתוצאה שהאדם עוזב לגמרי ואינו עושה גם מה שהיה יכול לעשות, וזהו עיקר ה'בקיאות בשוב', היינו לפי המצב שבו נמצא עכשיו, יעשה מה שיכול, וכשאינן יודעים זאת, זו היא הסכנה.

עמו אנכי בצרה

הָאֵט זֵיךְ דְּעַר פֶּאָטְעַר (דְּהֵינּוּ דְּעַר מְלֶךְ)

זֵייעַר מְצַעַר גִּיּוּעוֹן [וְהֵיָה אָבִיָּה מְצַעַר

מְאָד].

כשיהודי מתרחק חלילה מהשי"ת, דהיינו כשה'לא טוב' מתגבר עליו, שהם התאוות והמידות רעות, נגרם למעלה צער גדול, שהרי 'עמו אנכי בצרה' ע"י

והקב"ה אינו חפץ במות הרשע כי אם בשובו מדרכו וחיה ע"י. וכלשון מוהר"ן: "כל זמן שהאדם רחוק ממנו יתברך בעוונותיו, צר לו מאוד כביכול, כמו שכתוב 'בכל צרתם לו צר' ע"י, ועיקר הצרה היא צרת הנפש שרחוקה מהשי"ת" ע"י.

און איז גיגאנגען זי זוכין אהין און אהער [והלך לבקשה אנה ואנה].

והוא דבר פלא, שהרי השי"ת בעצמו ברא את ה'לא טוב', לפניו נגלו כל תעלומות ואין נסתר ממנו, ואם כן מה הפירוש שהלך לבקשה, היפלא מה' דבר? והרי אם רוצה השי"ת, כהרף-עין אין יצה"ר, אין חושך, אין קליפות, ואין 'לא טוב'.

אלא, כפי האמור לעיל, זהו סוד הבחירה. כי השעשועים שיש להשי"ת מכלל ישראל הם דווקא מכך שעובדים אותו מתוך בחירה, וכמאמר חז"ל ע"ה "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" ופירש רש"י "כל הבא על האדם ביד הקב"ה... אבל צדיק ורשע אינו בא על ידי שמים, את זו מסר בידו של אדם ונתן לפניו שני דרכים והוא יבחר לו יראת שמים". ובוודאי יכול השי"ת ברגע אחד לבטל את היצה"ר, אבל אם כן תתבטל הבחירה ויהיו כמלאכים וממילא יתבטלו השעשועים ע"י, וכלשון רבינו "אם כן יעבוד הקב"ה את עצמו" ע"י.

עב. יחזקאל לג, יא.

עג. ישע'י סג, ט.

עד. 'ליקוטי הלכות' נזיקין ג, ט.

עה. ברכות לג, ב.

עו. ועיקר השעשועים הם מהכבוד שעולה לפניו יתברך, שהוא תכלית הבריא, כ"ש "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו" (ישע'י מג ז), וכבוד שייך רק כשמקבלים מאחר, שהוא בעל בחירה. ומכל הנבראים רק האדם הוא בעל בחירה וכשזוכה ועומד בבחירה לבטל רצונו מפני רצון השי"ת, זהו כבודו יתברך ושעשועיו.

עז. 'חיי מוהר"ן' ש"ל: "אמר: אני יכול לעשות מכולכם צדיקים גמורים נוראים, אבל מה יהיה, אם כן יעבוד ה' יתברך בעצמו את עצמו".

איתא בספרי צדיקים על מאמר חז"ל "הידבק במידותיו"^ע, שאצלו יתברך יש גם כן כל המידות טובות, כגון מידת האהבה, באהבתו לכלל ישראל^ע, אך איך תתפרש יראה למעלה? אלא מאחר ש'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' וביד האדם לעבור חלילה על רצון השם, השי"ת ירא כביכול שהאדם לא ייפול ויתרחק ממנו^פ.

ואף על פי כן אינו מונע מהאדם מלעבור עבירה, שהרי הוא חפץ בבחירתו, וכביכול יש צער למעלה כשמביטים על האדם כשהוא בשעת נפילה, מי יודע מה יהא נעשה עמו, אם יחזיק עצמו, אם לאו ח"ו.

אבל בכל זאת יש להבין, מה הכוונה ש'הלך לבקשה אנה ואנה', והרי בידו הכל, ואם הבחירה ביד האדם, מהו החיפוש שלמעלה.

'וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נידח'

מוהרנ"ת כותב בדבר נחיצות ההמתנה והאריכות אפים, וזה לשונו^פ: "צריך שיהיה לו אריכות אפים לבלי לדחוק את השעה, רק ימתין לישועת ה', ובפרט בענין התקרבות רחוקים כאלו, שה' יתברך בעצמו כביכול צריך לחשוב מחשבות ותחבולות איך לקרבם, כמו שכתוב 'וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נידח'^פ,

עח. שבת קלג ע"ב, 'ליקוט שמעוני' בשלח פרק טו.

עט. ככתוב "אהבתי אתכם אמר ה'", מלאכי א, ב, ועוד הרבה.

פ. מובא ברמזי תורה' להמגיד ממעזריטש סי' תה: "ובהקב"ה כביכול יש גם כן אהבה שאוהב אותנו, ויראה שלא נפרד, כאב שירא שלא ילך הבן ממנו"; וב'נעם אלימלך' בליקוטי שושנה: "ולכאורה כיון שאדם צריך לדבק במדותיו של הקב"ה, אם כן קשה איך שייך יראה בהבורא ברוך הוא, אך מצינו גם כן יראה בהשי"ת, דהיינו שמתירא ברוך הוא וברוך שמו שלא יחטא אדם ויעגש חלילה". ובספר 'עבודת ישראל' (הובא בדברי אלימלך' להר"א מגראדיסק) על המשנה 'ויהי מורא שמים עליכם': "כי הנה כתיב והלכת בדרכיו מה הוא רחום אף אתה רחום וכן בכל המדות צריך אדם לדבק במדותיו של הקב"ה, ולכאורה איך שייך יראה אצל הקב"ה שידבק אדם במדת יראה מדתו של הקב"ה, אמנם ודאי יראתו של הקב"ה הוא מצד אהבתו הגדולה לכל איש הישראלי החפץ מאוד בטובתו, כי הוא אל חפץ חסד ורב טוב ולכן ירא שלא יחטא האדם ח"ו ולא יוכל לקבל הטוב".

פא. 'ליקוטי הלכות' הל' סעודה ד, ז.

פב. שמואל ב, יד.

ומאחר שה' יתברך צריך לחשוב מחשבות על זה, בודאי אין הדבר בא בנקל", עכ"ל.

והדבר נוגע לענייננו, שבאמת השי"ת יכול לעשות כרצונו ואין צורך אצלו יתברך לחשוב מחשבות, אלא שאינו רוצה ליטול מהאדם את הבחירה, ואף על פי כן הוא בעצמו מסתתר בתוך הבחירה וחושב מחשבות לבל ידח האדם ויתרחק ממנו לגמרי, והוא סוד שנשאר סוד^{פג}.

הכרוזים דלעילא

איתא בדברי מוהרנ"ת, שיש שני מקראות הנראים כביכול כויכוח בין קודשא בריך הוא וכנסת ישראל, השי"ת אומר "שובו אלי ואשובה אליכם"^{פד}, וכלל ישראל אומרים "השיבנו ה' אליך ונשובה"^{פה}, אך מבאר מוהרנ"ת, כי באמת אין כאן ויכוח כלל, כי פנימיות כוונתו יתברך כשאומר "שובו אלי" היא שיאמרו "השיבנו", כי באמת הכל ממנו יתברך, והאיתערותא דלתתא הוא גם כן מלעילא^{פז}.

כעין זה אומר רבינו בתורה ס' הנ"ל, שכשאחד ישן ברוחניות "אי אפשר

פג. ואלו הן מסתרי ענין הידיעה והבחירה "שאין מח של אנושי יכול להבין את הידיעה הזאת" (ליקוטי מוהר"ן סי' כא) "שאין יכולין להבין התירוץ כלל בשכלנו" (חיי מוהר"ן כד) "שעיקר הבחירה ע"י שאין יודעין השכל של הידיעה והבחירה וכו' כי זה השכל הוא בבחינת המקיפין, שא"א להשיגם בזה העולם, כי אם ישיגו אלו המקיפין ויתרצו כל הקושיות וידעו השכל של הידיעה והבחירה, תתבטל הבחירה לגמרי. ואם היה מתבטל הבחירה היה מתבטל העולם, כי עיקר קיום העולם בשביל הבחירה" (ליקוטי הלכות' פדיון פטר חמור ג, א).

פד. מלאכי ג, ז.

פה. איכה ה, כא.

פו. הלכות קריאת שמע ה, י: "וזה עיקר התשובה, שנזכה אנחנו לשוב אליו יתברך על ידי ההתעוררות שלנו, כי זה הויכוח בין השי"ת ובין ישראל, שהשי"ת צועק אלינו 'שובו אלי ואשובה אליכם', שאנחנו נשוב תחילה, וישראל אומרים 'השיבנו ה' אליך ונשובה' וכו', שהוא ישיבנו אליו וכמובא בספרים. ועל ידי תהלים שכולל כל מ"ט שערי תשובה, שהם בחינת מ"ט אותיות השבטים, מ"ט ימי הספירה, מ"ט אותיות שב'שמע' ו'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', על ידי זה נתתקן הכל, כי תהלים נאמר על ידי דוד מלך ישראל, שהוא בחינת משיח שיזכה להשיג שער החמשים שכולל הכל, שהוא שכל נפלא שזוכין על ידי זה להכניס בלב ישראל שיציעקו תמיד להשם יתברך שיישיבנו אליו, ועל ידי זה בעצמו יהיה נחשב להתעוררות שלנו כאילו אנו שבים אליו מעצמנו, כי באמת כל

לעוררו, כי אם כשמתעורר מעצמו, כי צריך אתערוותא דלתתא", ואולם "כשמתעורר מעצמו, אם לא היו מעוררין אותו, היה נשאר ישן יותר".

כלומר, כשמתעורר, אז הזמן שהצדיק יכול להעירו יותר ע"י התורה המלוכבת בסיפורי מעשיות. אך וודאי שתחילת התעוררותו היתה על ידי איתערוותא דלעילא, כי אם לא כן היה ממשיך לישן.

והוא על פי המובא בדברי חז"ל "בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה"^{פז} וכו', וכן מובאים בזוהר הק' לשונות כאלו: "בכל יומא ויומא בת קול נפקת מטורא דחורב, ואמר, ווי לון לבני נשא מפולחנא דמאריהון, ווי לון לבני נשא מעלבונה דאורייתא"^{פח}, "בכל יומא ויומא כרוזא קארי ואמר 'עד מתי פתאים תאהבו פתי' וגו', 'שובו בנים שובבים ארפא משובתיכם'"^{פט}.

וידוע מאמר הבעש"ט^צ שכל ההרהורי תשובה שיש לכל אחד, נמשכין מהבת קול דלעילא.

וזה הפירוש שהמלך הלך לחפשה, 'זוכין אהין און אהער', היינו שמלמעלה זועקים גיוואלד, כל מיני קולות וכרוזים, שמתבטאים בכך שאצל כל יהודי מתעוררים הרהורי תשובה, הנמשכין מהחיפוש שלמעלה, שהוא ה'בת קול'.

צעקתו יתברך שצועק אלינו 'שובו אלי' וכו', כוונתו זה בעצמו שאנחנו נצעק אליו תמיד 'השיבנו ה' אליך' וכו'. נמצא, שבאמת לאמתו אין מחלוקת וחילוק כלל בין כנסת ישראל ובין השם יתברך, רק שאין כל אחד מבין כוונתו הקדושה, וכל זה מחמת שלא נתגלה עדיין שער החמשים, אבל על ידי התהלים נמשך הארת שער החמשים שכולל הכל מתתא לעילא ומעלא לתתא, עד שנזכה לצעוק אליו תמיד איך שיהיה ועל ידי זה יתקן הכל".

פז. אבות ו, ב.

פח. שמות דף ה ע"ב.

פט. נשא דף קכו ע"א.

צ. מובא ב'דגל מחנה אפרים' פ' ויקרא: "שמעתי מאדוני אבי זקני הבעש"ט זללה"ה על הגמרא 'בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב' וכו' והקשה ממה נפשך, וכבר נדפס הוא בספה"ק 'תולדות יעקב יוסף', וביאר הוא ז"ל כי הבת קול הוא הרהורי התשובה הבאים לאדם בכל יום ומי שיש לו דעת תיכף כשבא לו הרהורי תשובה אזי מבין הוא שזהו מן הכרוז שמכריזין 'שובו בנים שובבים' ומיד מפשפש במעשיו ושב בתשובה שלמה, אבל מי שאין בו דעת אינו מרגיש כלל בהרהורי תשובה שבא לו ואינו פונה אליו כלל".

ברם, גם לאחר ההתעוררות דלעילא, הדבר תלוי בהתעוררות העצמית של האדם. וכאמור, אף לאחר שהאדם מתעורר מעצמו, עדיין אין בכך די כדי שיתעורר כדבעי, לולא הפעולות שפועל הצדיק כדי להקיצו.

כי אף שרואים במעשה שהמלך בעצמו מחפש את בתו האובדת, דהיינו שהמלך מלכי המלכים מחפש את כל יהודי, עם כל זאת החיפוש דלעילא הוא באופן כזה שנשאר כוח הבחירה באדם עצמו. ולפי עוצם ה'לא טוב', דהיינו התגברות החושך והאפלה שיש כיום, רחוק מאוד שהאדם יתפס בהתעוררות זו המגיעה מלמעלה, ויזעק בחזרה בתשוקה אליו יתברך "משכני אחרין נרוצה" כדברי מוהרנ"ת^{צא}, ואותה התעוררות הבאה מלמעלה יכולה לחלוף ולעבור מיד.

ולכן יש את הצדיקים הגדולים שמלבישים את ההתעוררות והכרוזים דלעילא בתורות ובסיפורי מעשיות, כדי שיוכלו נפשות ישראל לשמוע את ההתעוררות הבאה מלמעלה, ולא ישובו לשנתם אלא יתעוררו לשוב באמת.

וזה מה שממשיך רבינו ומספר על ה'שני למלך' שלקח על עצמו ללכת ולחפש את הבת מלך. ועכשיו שיש בעולם את זה הצדיק שכבר קירב אלפי אלפים נשמות לאביהם שבשמים, יש לנו את הבחירה להאזין לתורות והשיחות והמעשיות הקדושים הנאמרים מפיו, ואם נזכה להאמין באמונת אומן שבם תלויה ארוכת נפשנו, בוודאי נתעורר ולשוב אל מקומנו האמיתי, בבחינת 'השיבנו ה' אליך ונשובה, חדש ימינו כקדם'^{צב}.

צא. ב'ליקוטי הלכות' הנ"ל אות ט: "כי השי"ת מאיר להאדם שהוא במדריגה התחתונה בבחינת חשכת לילה, בבחינת גלות, ומאיר עליו התנוצצות גדול בלבו ודעתו והכל כדי שיהיה נמשך אחריו בבחינת 'משכני אחרין נרוצה'. ועל כן אחר כך מיד נעלם ועובר ממנו ההתנוצצות וההארה הזאת, כי ההתנוצצות היה רק לרמז לו נעימות האור כדי שירדוף אחריו, וזה עיקר בחינת הכרוז שקורין להאדם בכל פעם שישוב אליו יתברך".

צב. איכה ה, כא.

